

Til:	Finn Strudsholm, Innovationscenter for Økologisk Landbrug	Ansvarlig	JNI
		Oprettet	06-12-2021
Fra:	Jørgen Nielsen, Digital	Side	1 af 21

De novo fedtsyre i mælk

Dette er besvarelsen på en Økologi-opgave, som vedrører "de novo" fedtsyre i mælken fra køer – projekt 3901

Baggrund

Opgaven her er en parallelopgave til – eller en fortsættelse af – opgaven om BHB i mælk hos ny-kælvare.

I denne opgave kigger vi på de novo fedtsyre hos køer. Vi kigger på de novo fedtsyres sammenhæng til produktionsform (økologi eller ej), racer og laktationsnummer samt indhold og mængde af mælk. Desuden også sammenhæng til død og tidlig udsætning i besætningen.

De novo fedtsyre måles i mælken, som kommer fra en ydelseskontrol af koen. Vi benytter målinger, som ligger i intervallet fra 120-250 dage efter kælvning, DEK (begge dage inkl.).

Datagrundlag

Jeg har udtrukket data om de novo fedtsyre fra alle ydelseskontroller i landet i perioden 01-07-2018 til og med 30-09-2021, dvs. for 3 år og 3 måneder, men der er reelt kun data fra 01-01-2019, dvs. næsten 3 år. I de fleste af delopgaverne benytter jeg derfor kun data fra de to hele år: 01-10-2019 til og med 30-09-2021.

Dataoprensning

Jeg benytter (selvfølgelig) kun data fra ydelseskontrolleringer, hvor der er målt de novo fedtsyre.

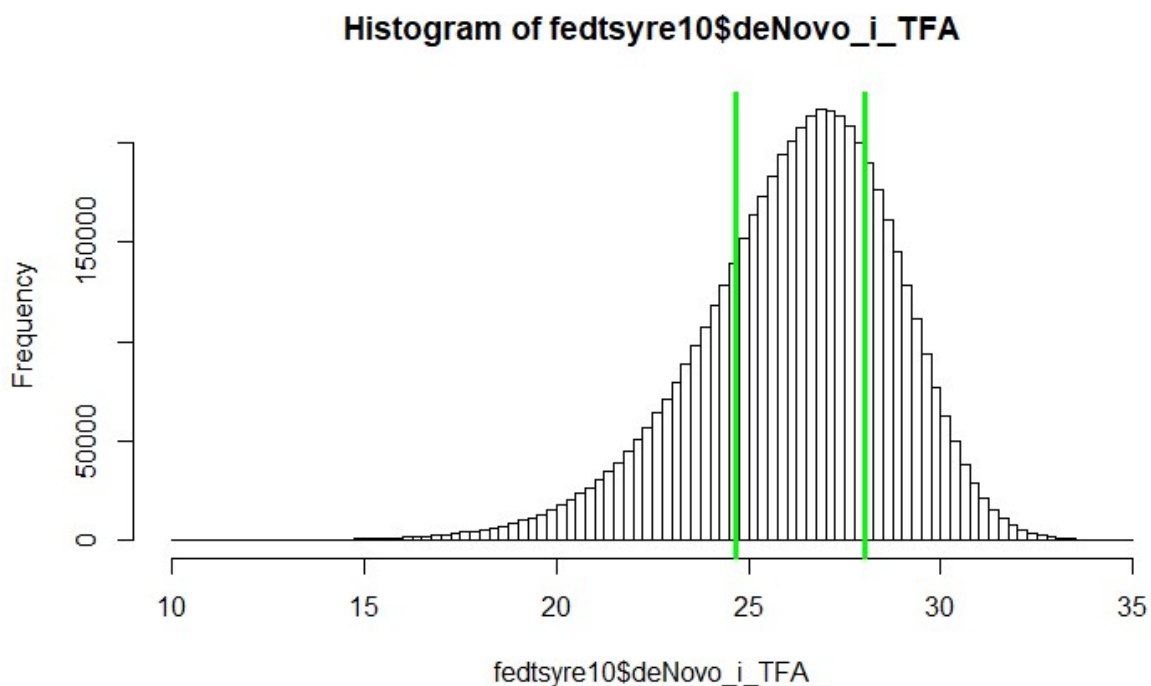
Det drejer sig om ca. 5,2 millioner datalinjer for de knap tre år. Cirka 1.300 af disse målinger kommer fra besætninger, som *ikke* har brugsartskode 14 eller 16. Disse to brugsartskoder er den officielle beskrivelse af, at besætningen er mælkeleverende, hhv. konventionel eller økologisk. Jeg bruger derfor kun de målinger, som kommer fra besætninger med disse to brugsarter. Og i opgørelserne regnes målinger fra en besætning med brugsart 16 derfor som økologisk, mens dem fra brugsart 14 regnes for konventionelle.

Der betragtes kun målinger fra køer af de følgende fire racer:

Race-ID	Forkortelse	Racenavn
1201	RDM	Rød Dansk Malkerace
1202	HOL	Dansk Holstein
1203	JER	Dansk Jersey
1208	KRY	Krydsning

Der er ca. 4.000 målinger, som kommer fra køer af andre racer. Men disse målinger er altså ikke med i opgørelserne her.

Jeg har sat outlier-grænse for de novo fedtsyre ved hhv. 10 og 35. Et histogram for de tilbageværende data ser således ud (hvor de grønne linjer angiver nedre og øvre kvartil):

I beregninger med celletal regnes en celletalsangivelse på 0 for at være en manglende værdi, eftersom det ikke synes at være en faglig korrekt angivelse med 0.

Indledende undersøgelser af data

I dette afsnit kigger jeg på nogle forhold, som vi godt lige vil se på, men som jeg mener, at vi også var enige om, ikke kan/skal publiceres. Det drejer sig om:

- Effekt af morgenmalkning
- Effekt af Dage Efter Kælvning (DEK)
- Effekt af måneder hen over året – sæsonsvingninger

Effekt af morgenmalkning

De fleste ydelseskontrolldata kommer fra målinger, som er foretaget enten ved en morgenmalkning, eller ved aftenmalkning, eller begge malkninger. For de novo fedtskyre har vi en angivelse af, om det enten er fra en morgenmalkning eller fra en aftenmalkning.

Jeg mener at have fået at vide (af Anne Mette Kjeldsen), at de novo fedtskyrerne kan have et lidt forskelligt niveau – afhængigt af om de kommer fra den ene eller den anden malkning. Jeg har derfor kigget lidt på de foreliggende data, da de også indeholde en markering af, om de er fra en morgenmalkning eller ej. Når variablen MORGENFLAG = 0, så er startmalketidspunktet for langt de fleste tilfælde før kl. 12. Og tilsvarende modsat, når variablen er lig med 1.

Jeg har derfor hurtigt kigget på forskellen mellem de novo målinger i morgenmalkning vs. aftensmalkning. Det har jeg gjort for hver kombination af Race X Brugsart X Laktationsgruppe:

		1. kalvs, Ældre		Gennemsnit morgenmalkning	Gennemsnit aftenmalkning	p-værdi i t-test, <i>alle</i> signif.	Antal morgenmalkning	Antal aftenmalkning	Pct prøver fra morgenmalkning
Race	16 = Øko		Forskel						

RACE_ID	BRUG-SART_ID	Lakt-Grp	diff	mean0	mean1	pval	antal0	antal1	pct0
1201	14	1	-0,34	26,06	25,72	3,07E-59	21.834	38.921	36%
1201	14	2	-0,22	26,44	26,22	1,24E-52	44.873	76.731	37%
1201	16	1	-0,55	26,99	26,44	2,19E-18	1.811	3.534	34%
1201	16	2	-0,54	27,84	27,30	5,42E-43	4.283	8.304	34%
1202	14	1	-0,47	25,88	25,41	0	256.757	518.933	33%
1202	14	2	-0,31	26,37	26,06	0	514.443	997.800	34%
1202	16	1	-0,60	27,01	26,41	0	40.365	66.559	38%
1202	16	2	-0,48	27,71	27,23	0	84.709	147.943	36%
1203	14	1	0,05	27,69	27,74	1,08E-06	70.323	82.510	46%
1203	14	2	0,12	27,77	27,89	4,24E-71	138.501	156.021	47%
1203	16	1	-0,15	28,47	28,32	1,86E-08	9.562	12.029	44%
1203	16	2	-0,08	28,77	28,69	7,39E-06	19.480	24.564	44%
1208	14	1	-0,52	26,29	25,77	8,4E-270	45.899	80.496	36%
1208	14	2	-0,33	26,62	26,29	1,9E-203	81.883	133.275	38%
1208	16	1	-0,79	27,29	26,49	1,9E-207	14.697	24.765	37%
1208	16	2	-0,55	27,85	27,30	3E-219	26.073	47.360	36%

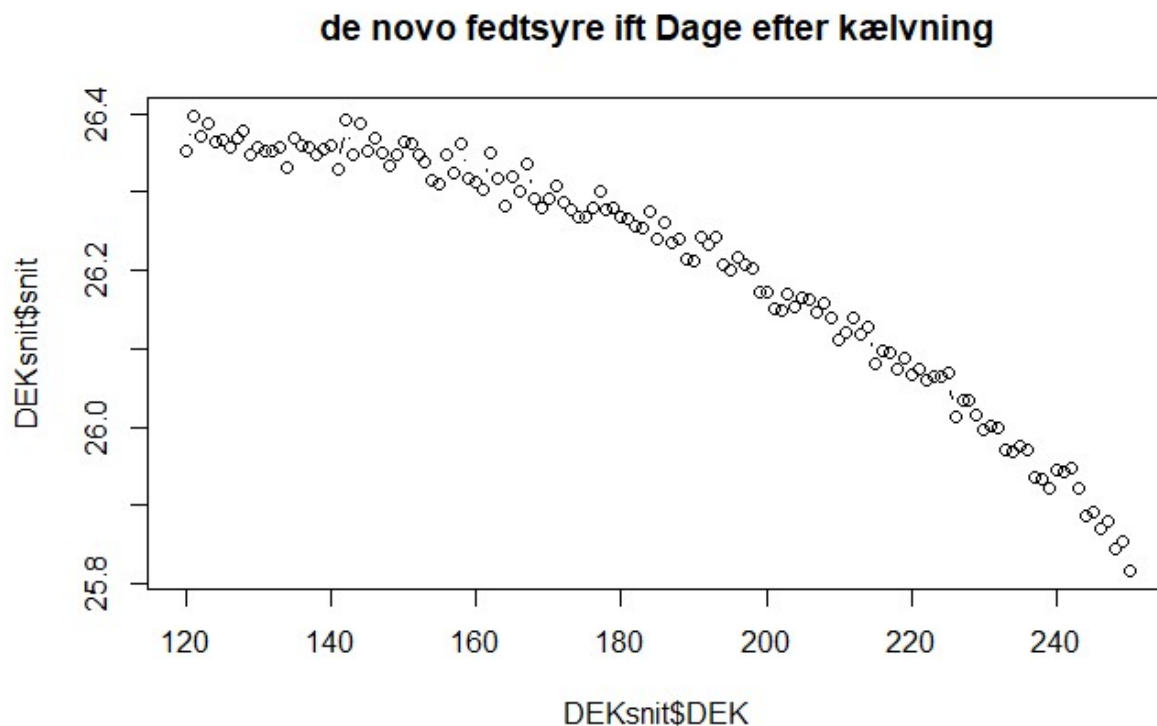
Det væsentlige fra denne tabel er:

- Der er en statistisk signifikant forskel i alle grupper – i hvert fald ved en simpelt test. Dette statistiske test er måske ikke helt korrekt, men det antyder dog noget.
- De novo fedtsyremålingen er som regel lavest ved aftensmalkning – op til 0,8 i forskel.
- Det ses, at andelen af målinger fra morgenmalkningen er mellem 33% og 47%. Så hvis man beregnede gennemsnit inden for hver af ovenstående kombinationer, men uden at tage højde for morgenmalkning eller ej, så kan andelen af morgenmalkninger altså forskyde sig med 15 procentpoint på en forskel som er maks. 0.8, dvs. maksimalt 15% af $0,8 = 0,12$. Så ved ikke at tage hensyn til malketidspunkt (morgenmalkning eller ej), tænker jeg, at vi maksimalt laver en fejl på gennemsnit af grupperne på 0,12.
- I øvrigt er forskellen mellem morgenmalkning og aftenmalkning mindst hos Jersey (1203), og hos de andre racer er forskellen større hos økologer (16) end hos konventionelle (14). Typisk er forskellen også størst for 1. kalvs køer.

I de følgende opgørelser tager jeg (derfor) ikke yderligere hensyn til, om målingen kommer fra en morgenmalkning eller aftenmalkning.

Effekt af Dage Efter Kælvning

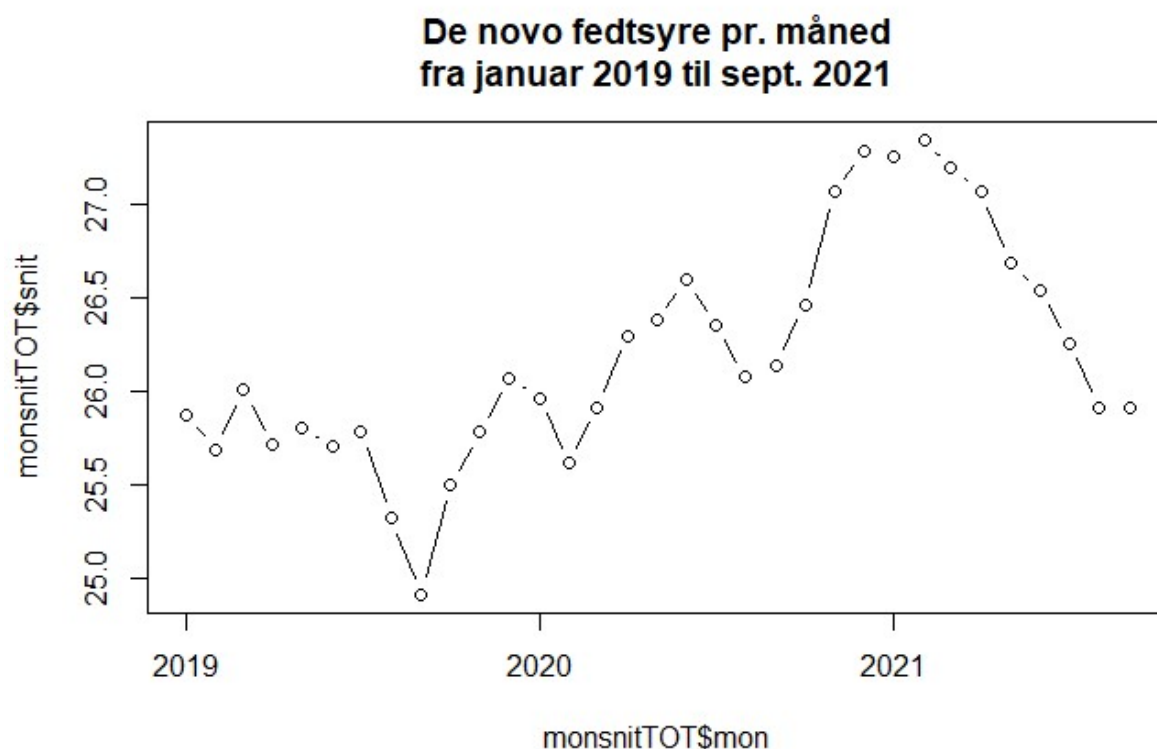
Jeg har lavet en simpel graf med sammenhæng mellem de novo fedtsyre og dage efter kælvning (DEK). Den er lavet på tværs af racer, brugsart og kælvningsnummer. Gennemsnittene inden for hver DEK er lavet på data fra 01-01-2019 til 30-09-2021, dvs. for de knap tre år.

Her ses altså et ret stabilt (og eskalerende fald) i de novo fedtsyrerne hen over laktationen, men man skal også bemærke, at faldet på de daglige gennemsnit kun er på ca. 0,6, nemlig fra 26,4 til 25,8 over hele perioden 120-250 DEK.

Effekt af måneder - sæsonsvingning

Jeg har for hver måned fra januar 2019 til september 2021 (begge inkl.) beregnet et simpelt gennemsnit af de novo fedtsyrerne. De vises her – først som graf, dernæst som tabel (opgave 5 fra FINS-notat 28-10-2021).

Med tilsvarende tabel – dog også med tilføjelse af antal prøver, og ud over gennemsnit, som er vist i grafen, er også medianen anført i tabellen.

Måned	AntaldN	median	snit
januar 2019	171.224	26,11	25,87
februar 2019	174.050	25,95	25,69
marts 2019	172.558	26,36	26,01
april 2019	171.194	26,03	25,71
maj 2019	166.351	26,19	25,81
juni 2019	166.490	25,99	25,70
juli 2019	127.628	26,12	25,78
august 2019	164.072	25,60	25,32
september 2019	122.504	25,13	24,91
oktober 2019	192.515	25,75	25,50
november 2019	152.078	26,01	25,78
december 2019	139.819	26,31	26,07
januar 2020	168.143	26,17	25,97
februar 2020	180.167	25,84	25,61
marts 2020	168.364	26,12	25,91
april 2020	174.330	26,46	26,30
maj 2020	150.800	26,57	26,38
juni 2020	175.497	26,83	26,60
juli 2020	126.270	26,62	26,35
august 2020	147.644	26,34	26,08
september 2020	128.072	26,43	26,14
oktober 2020	181.243	26,72	26,47
november 2020	143.443	27,28	27,07
december 2020	143.828	27,51	27,29
januar 2021	167.979	27,48	27,26
februar 2021	170.703	27,57	27,35
marts 2021	182.940	27,44	27,20
april 2021	171.595	27,30	27,07
maj 2021	147.138	26,94	26,69
juni 2021	181.659	26,82	26,54
juli 2021	119.968	26,52	26,26
august 2021	157.906	26,15	25,91
september 2021	123.137	26,16	25,91

Opgørelser af data

I dette afsnit kigger jeg på de tre hovedområder, som vi er interesseret i. Det drejer sig om

- Gennemsnit for forskellige grupperinger af Race, Produktionsform og Laktationsnr.
- Opgørelse af sammenhæng mellem fedtsyreniveau og mælkenes egenskaber
- Opgørelse af sammenhæng mellem fedtsyreniveau og dødelighed/udsætning på besætningsniveau.

Grupperinger efter race, produktionsform og laktationsnummer

I dette afsnit ser vi på simple gennemsnit af fedtsyremålinger opdelt efter 2 eller 3 af ovenstående grupperinger (opgave 1+2 i FINS-notat fra 28-10-2021).

Jeg bruger følgende beskrivelser af racer:

Race-ID	Forkortelse	Racenavn
1201	RDM	Rød Dansk Malkerace
1202	HOL	Dansk Holstein
1203	JER	Dansk Jersey
1208	KRY	Krydsning

Produktionsformen defineres ud fra besætningens brugsart:

- 14, konventionel
- 16, økologisk

Laktationsnummer kan være

- 1 for første laktation
- 2 for senere laktationer

De nedenstående tabeller er også vedhæftet i Excel-fil: GruppeSnit.xlsx

Race og laktationsnummer

RACE_ID	Laktgrp	Antal	snit
1201	1	66.100	25,91
1201	2	134.191	26,41
1202	1	882.614	25,70
1202	2	1.744.895	26,33
1203	1	174.424	27,80
1203	2	338.566	27,95
1208	1	165.857	26,16
1208	2	288.591	26,69

Race og produktionsform

RACE_ID	BRUGSART_ID	Antal	Snit
1201	14	182.359	26,15
1201	16	17.932	27,23
1202	14	2.287.933	25,96
1202	16	339.576	27,17
1203	14	447.355	27,79
1203	16	65.635	28,61
1208	14	341.553	26,24
1208	16	112.895	27,25

Race, produktionsform og laktationsnummer

RACE_ID	BRUGSART_ID	Laktgrp	Antal	snit
1201	14	1	60.755	25,84
1201	14	2	121.604	26,30
1201	16	1	5.345	26,63
1201	16	2	12.587	27,49
1202	14	1	775.690	25,57

1202	14	2	1.512.243	26,16
1202	16	1	106.924	26,64
1202	16	2	232.652	27,41
1203	14	1	152.833	27,72
1203	14	2	294.522	27,83
1203	16	1	21.591	28,38
1203	16	2	44.044	28,72
1208	14	1	126.395	25,96
1208	14	2	215.158	26,41
1208	16	1	39.462	26,79
1208	16	2	73.433	27,49

Sammenhæng mellem fedtsyreniveau og mælkens egenskaber

I dette afsnit ser vi på sammenhængen mellem fedtsyreniveauet og mælkens egenskaber (opgave 3 i FINS-notat fra 28-10-2021).

Fedtsyreniveauet deles op ved nedre og øvre kvartil. Kvartilerne findes inden for hver gruppe af Race og laktationsnummer. Kvartiler for de enkelte grupper er:

RACE_ID	Laktgrp	q1 – nedre kvartil	q3 – øvre kvartil
1201	1	24,468	27,551
1201	2	25,004	28,034
1202	1	24,175	27,484
1202	2	24,888	28,037
1203	1	26,714	29,049
1203	2	26,845	29,213
1208	1	24,632	27,935
1208	2	25,246	28,380

Disse kvartiler ses også i andet ark: 'Kvartiler' i filen MlkEgenskab.xlsx.

Mælkens egenskaber er: kg mælk, kg EKM, fedt-%, protein-% og celletal. Gennemsnittene i de forskellige grupper ses i vedhæftede Excel-fil: MlkEgenskab.xlsx – første ark i filen: 'Egenskaber'. Der er bl.a. disse linjer:

RACE_ID	Laktgrp	measure	X1	X2	X3
1201	1	2 kg mælk	28,08	27,77	26,81
1201	1	3 kg EKM	29,06	29,93	29,75
1201	1	4 Fedt-%	4,18	4,46	4,65
1201	1	5 Protein-%	3,70	3,79	3,90
1201	1	6 CELLETAL	68,11	58,61	52,60

Dvs. her vises resultaterne for race 1201 = RDM, 1. laktation. I tredje kolonne står der fx "2 kg mælk". Det betyder, at tallene i de sidste tre kolonner er gennemsnit af kg mælk for disse køer. De tre sidste kolonner er X1, X2 og X3, hvor

- X1 indeholder gennemsnit laveste kvartilgruppe (køer med fedtsyre under nedre kvartil),
- X2 indeholder gennemsnit for mellemgruppen af køer, som ligger mellem nedre og øvre kvartil, mens
- X3 indeholder gennemsnit af øverste kvartilgruppe (køer med fedtsyre over øvre kvartil).

Det sidste ark i Excel-filen hedder 'KontrolTjek'. Det er bygget op lidt lige som arket 'Egenskaber', men tallene er nu ikke kg mælk eller kg EKM, men antal prøver, gennemsnit sammen med min og maks af de novo fedtsyre. Dette ark har jeg beregnet for at tjekke, at min programmering og gruppering er rigtigt. Dvs. at den laveste hhv. øverste kvartilgruppe hver faktisk indeholder en fjerdedel af prøverne, samt at min og maks af fedtsyre i grupperne passer med de kvartiler, som jeg beregnet ovenfor. Og det gør de. Så det er godt.

Fedtsyreniveau og dødelighed/udsætning på besætningsniveau

I dette afsnit kigger jeg som aftalt på tal på *besætningsniveau*. Tal vedr. dødelighed og udsætning har jeg nemmest for en periode på 12 måneder fra hver besætning. Bl.a. derfor finder jeg det naturligt at se på nogle 12-måneders tal også for de novo fedtsyrerne.

Besætningsgennemsnit af fedtsyre og raceandele

Jeg vælger derfor at kigger på fedtsyre for de seneste 12 måneder fra hver besætning: 01-10-2020 til 30-09-2021. Jeg vælger en simpelt (og groft og rå) gennemsnit over alle enkelt målinger fra besætningen. Samtidig vælger jeg dog at notere mig raceandelen for hver besætning – beregnet som procentandel af prøver, som kommer fra RDM, HOL eller JER. Hvis en af disse raceandele er over 90%, så noterer jeg besætningen som enten hhv. RDM, HOL eller JER. Hvis betingelsen med 90% ikke er opfyldt, noterer jeg besætningen med 'Blandet' race (og det kan så også være krydsninger).

Der er fedtsyreprøver fra i alt 2.295 besætninger. Men for ikke at have besætninger med, hvor der kun er meget få prøver, ekskluderer jeg visse besætninger. Dvs. for hver besætning kræver jeg:

- At seneste kontroldato er efter 01-08-2021 – altså inden for de seneste 2 måneder af 12 måneders perioden
- At der er mindst 6 ydelseskontroldatoer
- At der er mindst 10 prøver i gennemsnit pr. ydelseskontroldato

På den måde har jeg data fra 2.105 besætninger.

Tal om dødelighed/udsætning mv.

Jeg tænker, at det helt oplagte tal at have med her i denne sammenhæng er kodødelighed. Det beregnes normalt som antal døde køer divideret med antal årskøer. Og det vil jeg også gøre her i notatet. Tilsvarende også tidligt udsatte køer. I de normale statistikker på kodødelighed (se fx [Kodødelighed \(landbrugsinfo.dk\)](https://landbrugsinfo.dk)) optælles antal køer, som er slagtet inden for 60 dage efter kælvning – og lige som ved kodødelighed – relateres det til antal årskøer.

Jeg har forholdsvis let ved at finde kalvedødeligheden for samme periode. Derfor tager jeg også den med.

Dermed finder jeg de fire størrelser for hver besætning for perioden 01-10-2020 til 30-09-2021:

- Årskøer
- Antal døde køer (både kode 9 og 19, hhv. død og aflivet)
- Antal tidligt udsatte køer (slagtede dyr inden for 60 dage efter kælvning)
- Kalvedødelighed (beregnet 1-180 dage, ved sædvanlig Kaplan-Meier estimat)

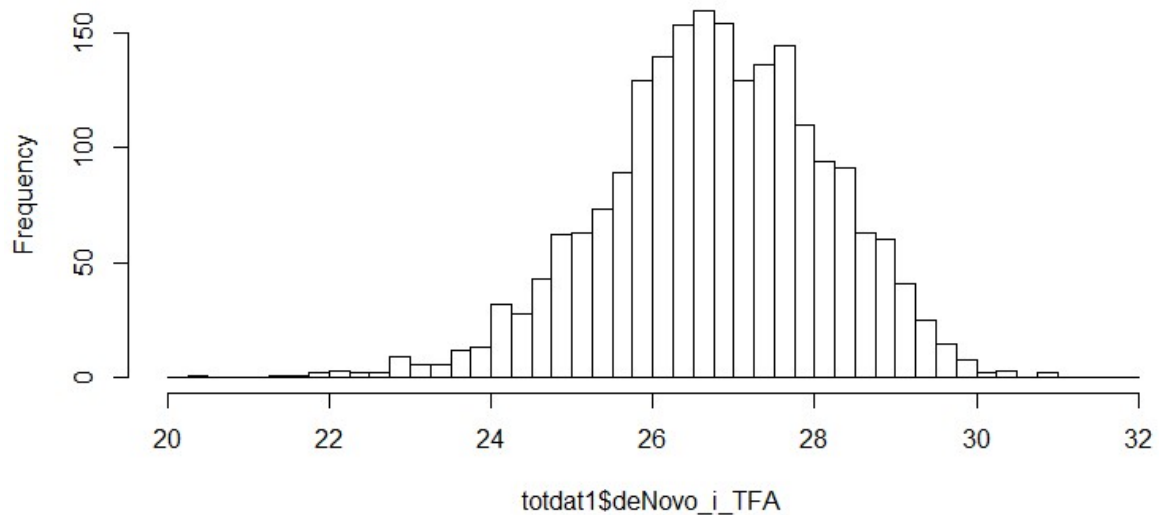
Jeg ved godt, at årskøer i forhold til fedtsyre ikke har noget med dødelighed at gøre, men da jeg nu har tallet pr. besætning, vælger jeg at medtage denne størrelse på lige fod med de andre.

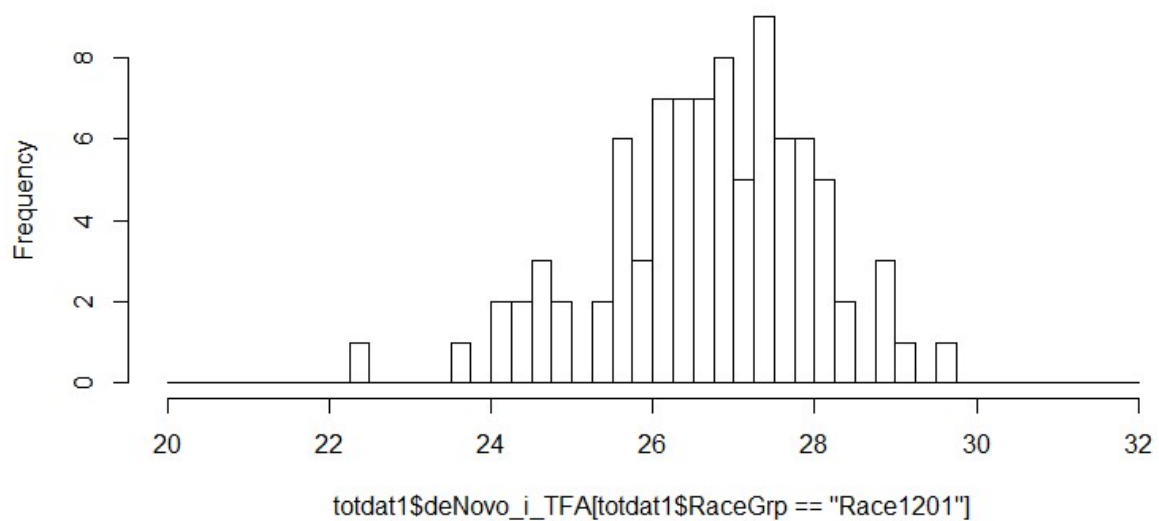
Histogrammer for fedtsyregennemsnit – bl.a. ift racer

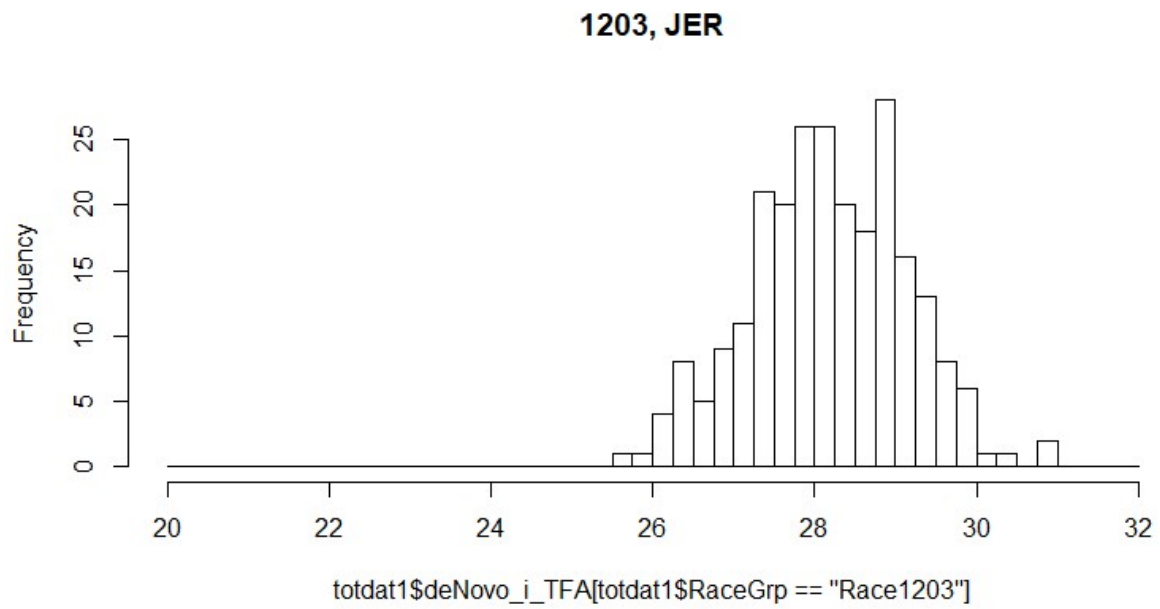
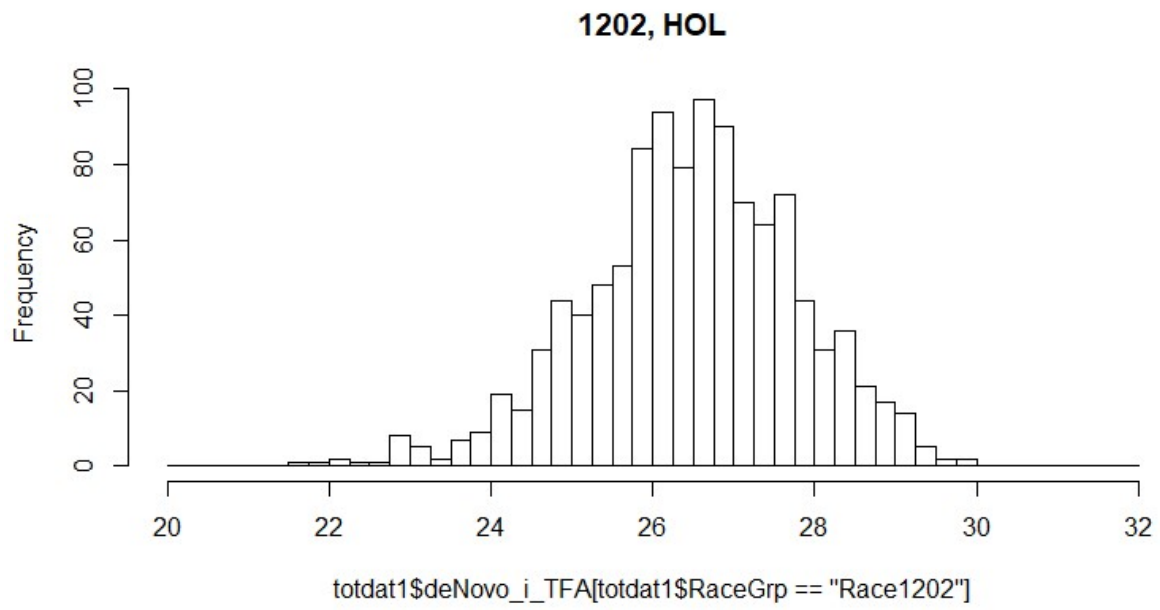
I de følgende vises fire simple histogrammer besætningernes gennemsnitlige de novo fedtsyre – alle med samme x-akse. Dels for alle besætninger – og dels for besætninger med overvægt af en bestemt race

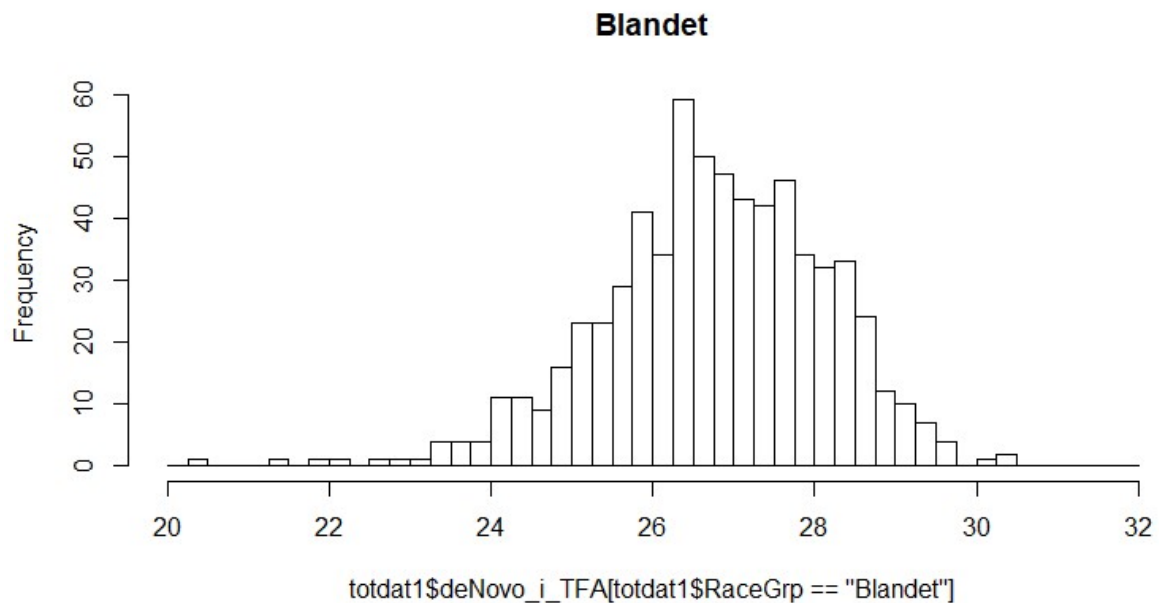
Alle besætninger

1201, RDM

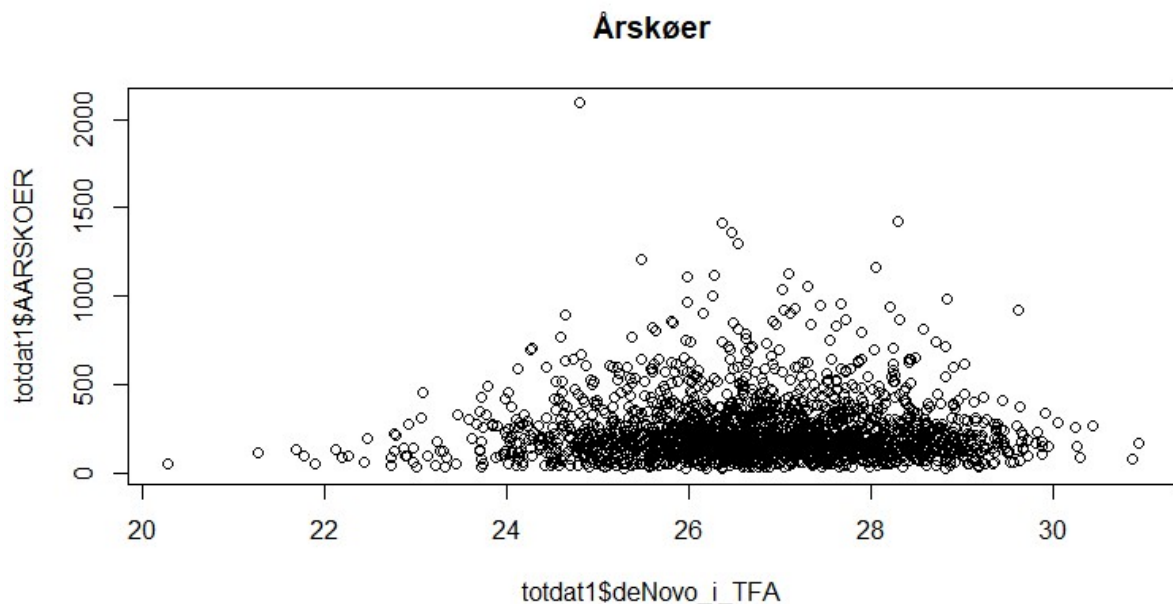

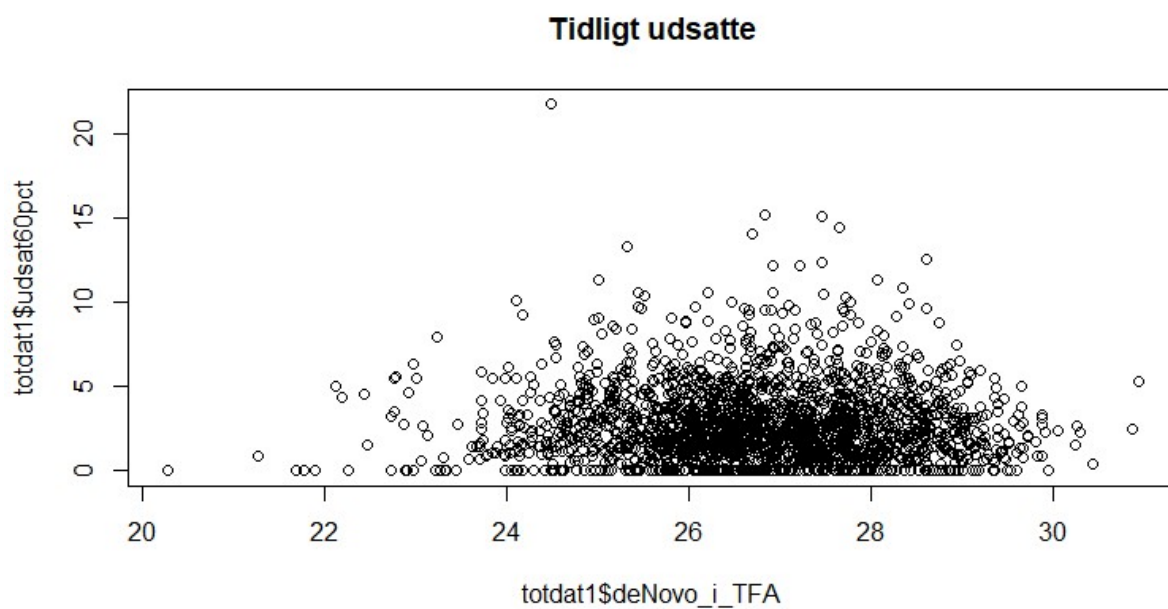
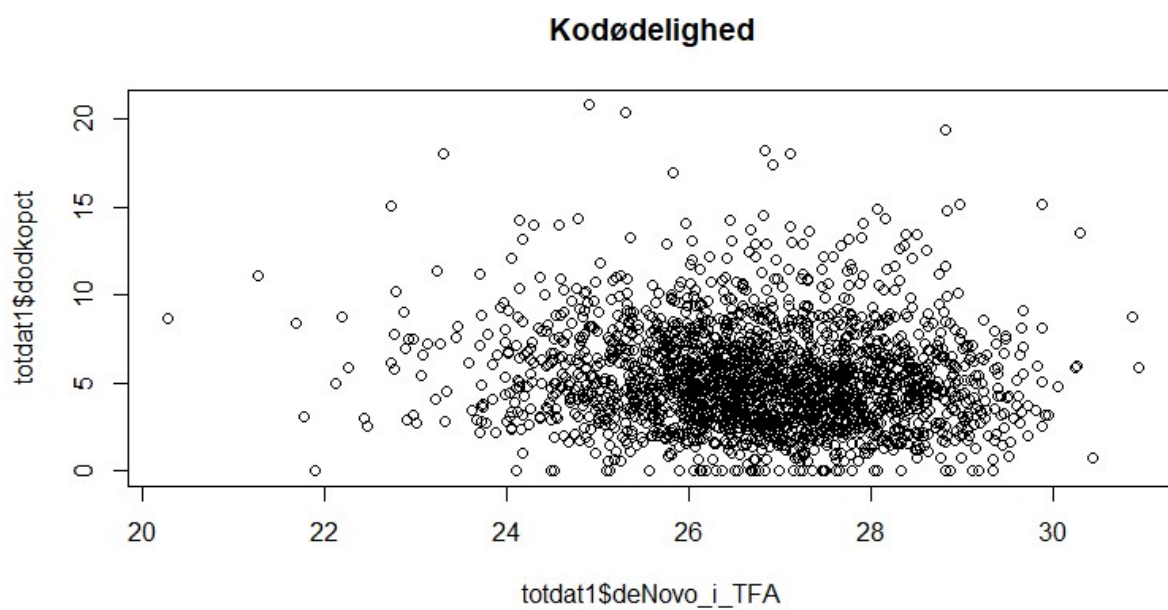
Plots med fedtsyregennemsnit op mod de fire størrelser

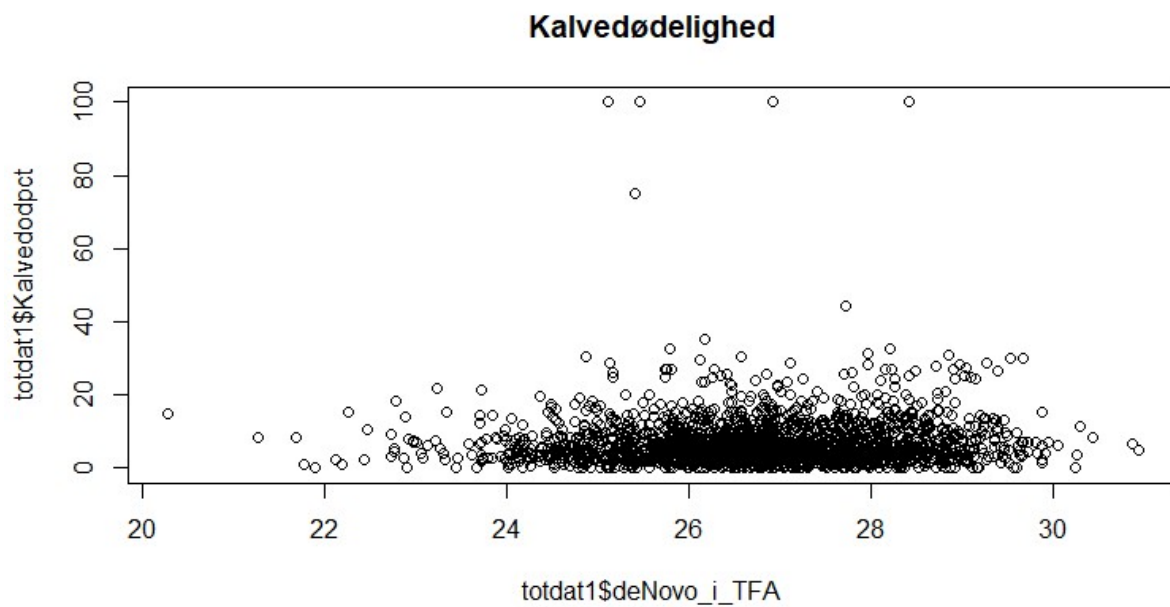
I det følgende vises en række næsten ens plot. De første fire er med fedtsyregennemsnittet (på x-aksen) op mod hhv.

- Årskøer
- Kodødelighed
- Tidligt udsatte
- Kalvedødelighed

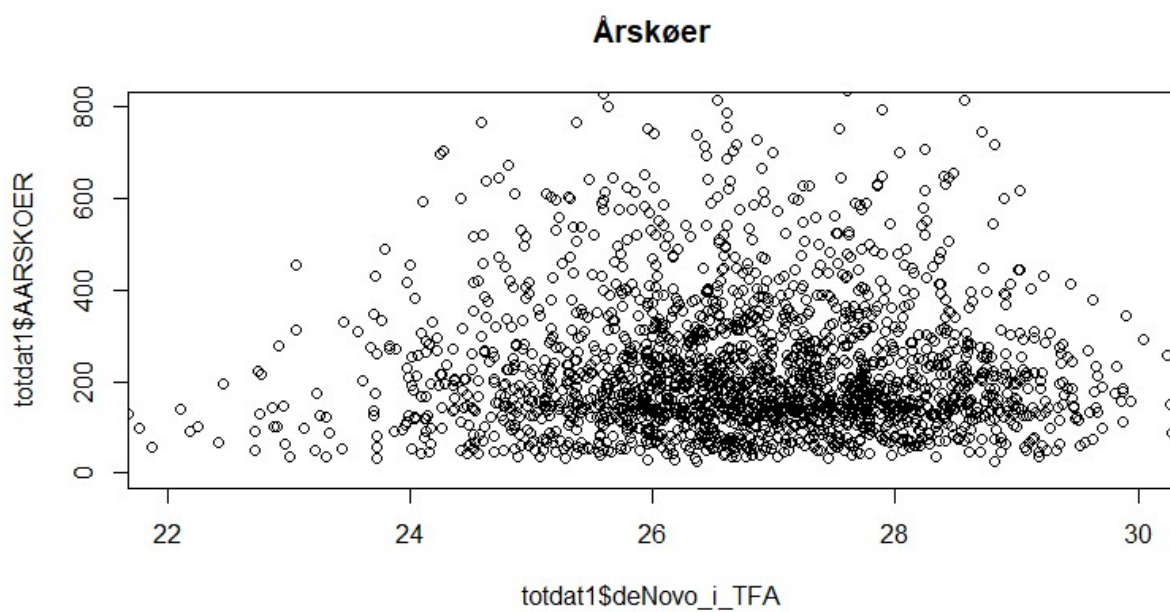
De næste fire er nærmest de samme plots – dog hvor jeg har zoomet ind på y-aksen, i en håb om bedre at kunne se sammenhænge i plottet.

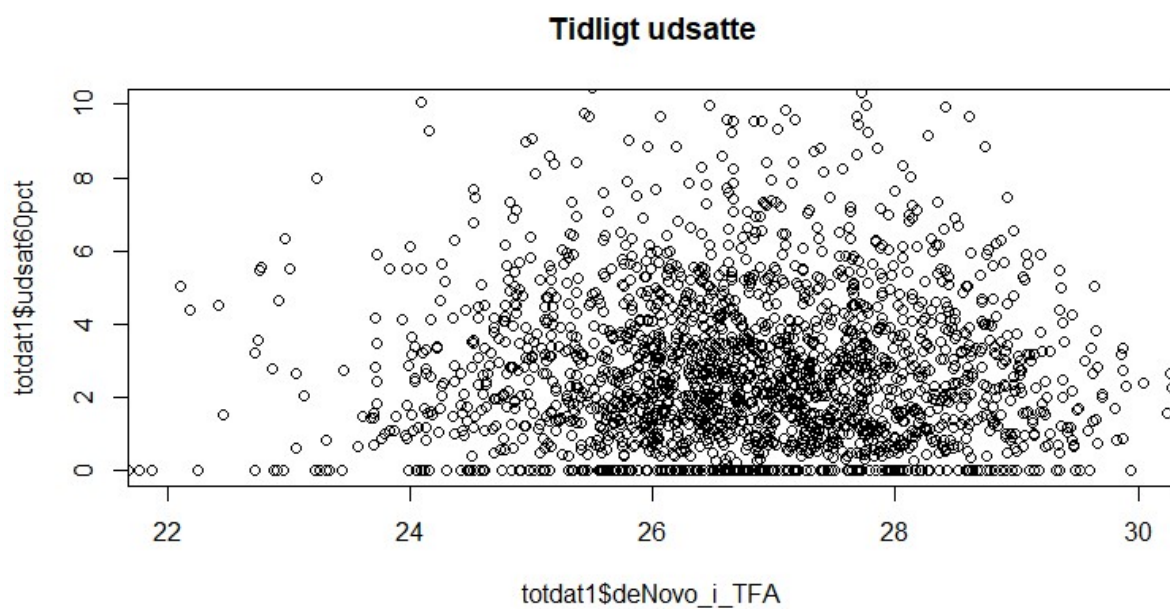
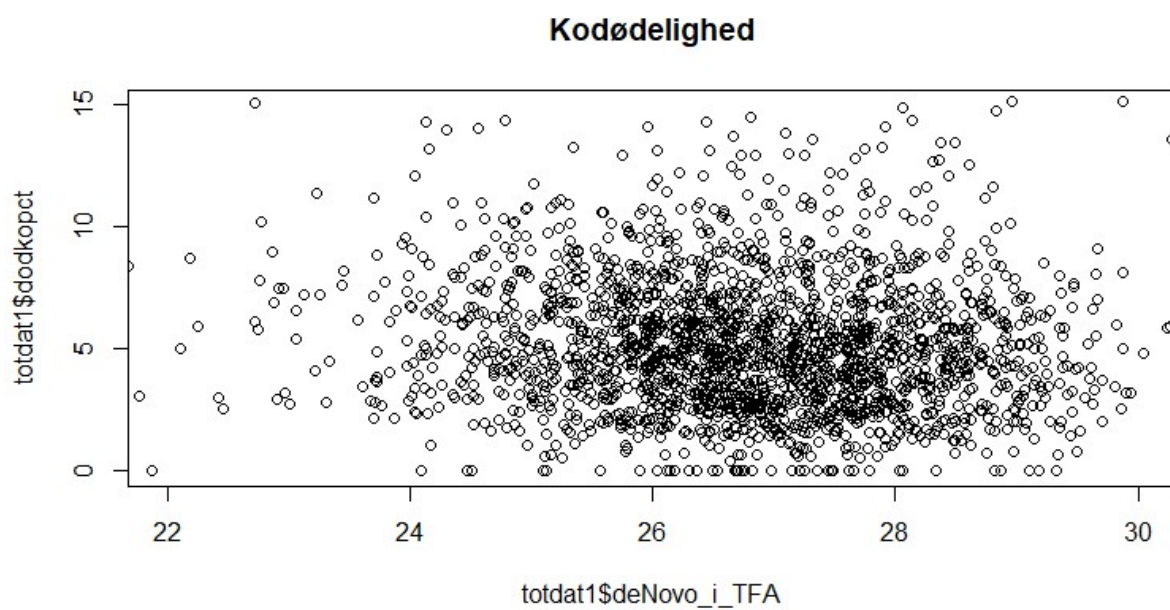

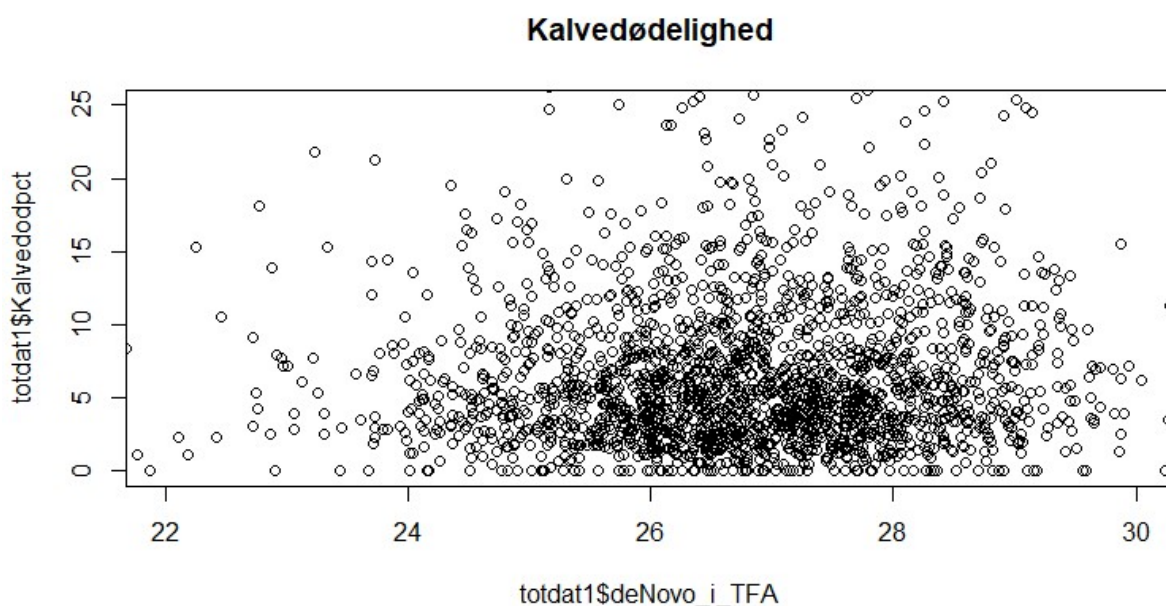

Og nu de tilsvarende plot – blot zoomet ind på y-aksen

Mine konklusioner af ovenstående grafer er

- At der ses tydelige forskelle mellem racer – hvilket vi også så i begyndelse af dette notat (på enkeltdyrniveau)
- Det er svært at se sammenhæng mellem fedtsyregennemsnittet og de andre størrelser, når man kigger på graferne. Måske kan der anes en vis sammenhæng til kodødelighed – at de kodødelighedsprykkerne ved fedtsyregennemsnit på 28 generelt ligger under dem ved fx 26. Men det er svært at se, om der virkelig er noget at komme efter.

Fire x fire tabeller med sammenhæng til fedtsyregennemsnit – for alle besætninger

Jeg prøver derfor at tælle data op i nogle skemaer, som på en måde svarer til ovenstående plots. Men jeg vælger at gruppere besætninger ved at dele besætningernes fedtsyre niveau op i 4 lige store grupper. Tilsvarende deler jeg op i fire lige store grupper for de andre størrelser: årskøer, kodødelighed, tidligt udsatte og kalvedødelighed.

Dvs. jeg for hver af de i alt fem størrelse finder deres kvartiler og dele besætningerne ind efter det. Kvartiler for de fem størrelser er:

For 2.105 besætninger	Nedre kvartil	Median	Øvre kvartil
deNovo_i_TFA	25,93	26,79	27,73
AARSKOER	130,47	188,37	291,38
Dodkopct	3,19	4,89	6,75
udsat60pct	1,19	2,39	3,92
Kalvedodpct	2,92	5,28	8,78

Fire x fire tabellerne ser således ud:

Den første tabel viser sammenhæng mellem årskøer og de novo fedtsyrer. Rækkerne nedenunder hinanden er en opdeling efter årskøer, sådan at hvor der står 0 under årskøer, så der det de 25% af besætninger, som ligger under nederste kvartil, dvs. under 130,47 årskøer. Kolonnerne hen ad er en opdeling efter de novo fedtsyre, sådan at de besætninger, som er i kolonne med en 0, er besætninger, som ligger under nedre kvartal for fedtsyregennemsnittet, dvs. under 25,93.

De procenter, som står i de enkelte celler, er procenter udregnet i kolonnen. Dvs. når der er 149 besætninger, som ligger under både nedre kvartil af fedtsyregennemsnittet og under nedre

kvartil af årskør, så svarer det til 28,3% af de besætninger, som ligger under nedre kvartil for fedtsyregennemsnittet, ligger i nedre kvartil af antal årskør. Hvis alt var ligeligt fordelt, så skulle det være 25%, så man kan se, at der er en tendens til, at de små besætninger er overrepræsenteret i gruppen med lave fedtsyregennemsnit. Vi finder også en underrepræsentation i det modsatte hjørne af tabellen: der står 109 besætninger, svarende til at 20,7% procent af de besætninger, som ligger over øvre kvartil af fedtsyregennemsnit, ligger over øvre kvartil af årskør. Altså at der er en tendens til, at store besætninger er underrepræsenteret i gruppen af besætninger med høje fedtsyregennemsnit.

Hvis der var en pæn og enkel sammenhæng i nedenstående tabel, så skulle vi se fx en overrepræsentation af små besætninger i kolonnen med lave fedtsyregennemsnit, og også en overrepræsentation i det modsatte hjørne: altså mange store besætninger ved høje fedtsyregennemsnit, men så pænt er det ikke i denne tabel.

Count ColPct	totdat2\$deNovo_i_TFA_Grp				Total
totdat2\$AARSKOER_Grp	0	1	2	3	
0	149 28,3%	126 24,0%	118 22,4%	134 25,5%	527 25,0%
1	121 23,0%	112 21,3%	144 27,4%	149 28,3%	526 25,0%
2	129 24,5%	139 26,4%	124 23,6%	134 25,5%	526 25,0%
3	128 24,3%	149 28,3%	140 26,6%	109 20,7%	526 25,0%
Total	527 100,0%	526 100,0%	526 100,0%	526 100,0%	2.105 100,0%

Hvis man laver et standard statistisk test (Fisher's Exact Test) på, om er der afhængighed mellem rækker og kolonner ovenfor, så får en p-værdi på ca. 2%, altså en signifikant – men ikke kæmpe overbevisende – afhængighed. Og som nævnt ovenfor: også en lidt diffus sammenhæng. Med diffus mener jeg her, at den ikke er nem at beskrive i få ord, fordi der ikke er en sammenhængende trend gennem alle kolonner.

Nedenfor sammenhæng mellem Kodødelighed og besætningen fedtsyregennemsnit.

Count ColPct	totdat2\$deNovo_i_TFA_Grp				Total
totdat2\$dodkopct_Grp	0	1	2	3	
0	102 19,4%	129 24,5%	158 30,0%	138 26,2%	527 25,0%
1	124 23,5%	133 25,3%	139 26,4%	130 24,7%	526 25,0%
2	125 23,7%	140 26,6%	121 23,0%	140 26,6%	526 25,0%
3	176 33,4%	124 23,6%	108 20,5%	118 22,4%	526 25,0%
Total	527 100,0%	526 100,0%	526 100,0%	526 100,0%	2.105 100,0%

Samme statistiske test som ovenfor giver en p-værdi på under 0,1%, og dermed en klart mere signifikant sammenhæng.

Nedenfor sammenhæng mellem tidlig udsætning og besætningen fedtsyregennemsnit.

Count ColPct	totdat2\$deNovo_i_TFA_Grp				Total

totdat2\$udsat60pct_Grp	0	1	2	3	
0	129 24,5%	114 21,7%	133 25,3%	151 28,7%	527 25,0%
1	129 24,5%	141 26,8%	128 24,3%	128 24,3%	526 25,0%
2	127 24,1%	135 25,7%	135 25,7%	129 24,5%	526 25,0%
3	142 26,9%	136 25,9%	130 24,7%	118 22,4%	526 25,0%
Total	527 100,0%	526 100,0%	526 100,0%	526 100,0%	2.105 100,0%

Ingen statistiske signifikant sammenhæng i ovenstående tabel (p-værdi = 43%).

Nedenfor sammenhæng mellem kalvedødelighed og besætningen fedtsyregennemsnit.

Count ColPct	totdat2\$deNovo_i_TFA_Grp				Total
totdat2\$Kalvedodpct_Grp	0	1	2	3	
0	136 25,8%	164 31,2%	124 23,6%	110 20,9%	534 25,4%
1	131 24,9%	121 23,0%	148 28,1%	125 23,8%	525 24,9%
2	135 25,6%	130 24,7%	127 24,1%	131 24,9%	523 24,8%
3	125 23,7%	111 21,1%	127 24,1%	160 30,4%	523 24,8%
Total	527 100,0%	526 100,0%	526 100,0%	526 100,0%	2.105 100,0%

Samme statistiske test som ovenfor giver en p-værdi på cirka 0,5%, og dermed en klar signifikant sammenhæng.

Nedenfor er en tabel, som vender anderledes, for her vurderer jeg kausalitet i omvendte rækkefølge: at det er racen som påvirker fedtsyren. Det ses, at fordelingen af fedtsyregrupperne er ganske forskellig, når vi sammenligner Race1202, HOL med Race1203, Jersey.

Count ColPct	totdat2\$RaceGrp				Total
totdat2\$deNovo_i_TFA_Grp	Blandet	Race1201	Race1202	Race1203	
0	170 25,7%	22 24,7%	334 30,1%	1 0,4%	527 25,0%
1	161 24,3%	22 24,7%	324 29,2%	19 7,8%	526 25,0%
2	166 25,1%	27 30,3%	275 24,8%	58 23,7%	526 25,0%
3	165 24,9%	18 20,2%	176 15,9%	167 68,2%	526 25,0%
Total	662 100,0%	89 100,0%	1.109 100,0%	245 100,0%	2.105 100,0%

Her er p-værdien på cirka 0,05%, altså helt klart signifikant sammenhæng.

Fire x fire tabeller med sammenhæng til fedtsyregennemsnit – for Holstein besætningerne

I de overstående tabeller – især de fire første – kan sammenhængende måske godt forplumres af de forskellige racer. Fordi vi ved, at fx Jersey har højere fedtsyreniveau end andre, og derfor skal "højt fedtsyreniveau" måske tolkes forskelligt fra race til race. Jeg går ikke helt i dybden med det – også fordi der kan være andet end race, som forplumrer billedet (fx laktationsnumre, evt. noget med årstider for udtagning af prøver osv.). Men for at rense lidt ud i problematikken med racer, vælger jeg at køre samme fem tabeller som ovenfor, men kun for de 1.1109 Holstein-besætninger (dvs. de besætninger, hvorfra over 90% af fedtsyremålingerne kommer fra Holstein-køer.

Da jeg har nu har en ny gruppe af besætninger, skal jeg også have nye værdi for diverse kvartiler.

For 1.109 HOL-besætninger	Nedre kvartil	Median	Øvre kvartil
deNovo_i_TFA	25,72	26,53	27,34
AARSKOER	130,29	183,38	278,14
Dodkopct	3,10	4,73	6,48
udsat60pct	1,16	2,45	4,14
Kalvedodpct	2,57	4,58	7,69

Hermed følger det samme type fire x fire tabeller som ovenfor – men nu altså kun for de 1.109 Holstein-besætninger:

Count ColPct	totdatHOL\$deNovo_i_TFA_Grp				Total
totdatHOL\$AARSKOER_Grp	0	1	2	3	
0	86 30,9%	59 21,3%	60 21,7%	73 26,4%	278 25,1%
1	57 20,5%	70 25,3%	74 26,7%	76 27,4%	277 25,0%
2	71 25,5%	76 27,4%	61 22,0%	69 24,9%	277 25,0%
3	64 23,0%	72 26,0%	82 29,6%	59 21,3%	277 25,0%
Total	278 100,0%	277 100,0%	277 100,0%	277 100,0%	1.109 100,0%

Ovenfor sammenhæng mellem årskøer og fedtsyregennemsnit giver p-værdi på ca. 7%. Dvs. nærmest ikke signifikant

Count ColPct	totdatHOL\$deNovo_i_TFA_Grp				Total
totdatHOL\$dodkopct_Grp	0	1	2	3	
0	52 18,7%	56 20,2%	85 30,7%	85 30,7%	278 25,1%
1	72 25,9%	65 23,5%	71 25,6%	69 24,9%	277 25,0%
2	60 21,6%	80 28,9%	69 24,9%	68 24,5%	277 25,0%
3	94 33,8%	76 27,4%	52 18,8%	55 19,9%	277 25,0%
Total	278 100,0%	277 100,0%	277 100,0%	277 100,0%	1.109 100,0%

Ovenstående sammenhæng mellem kodødelighed og fedtsyregennemsnit giver en p-værdi på 0,05%, dvs. signifikant. Og det ses af tabellen at lave fedtsyregennemsnit har en overrepræsentation af høj kodødelighed. Samtidig har høje fedtsyregennemsnit en overrepræsentation af lav kodødelighed.

Count ColPct	totdatHOL\$deNovo_i_TFA_Grp				Total
totdatHOL\$udsat60pct_Grp	0	1	2	3	
0	77 27,7%	57 20,6%	72 26,0%	72 26,0%	278 25,1%
1	72 25,9%	78 28,2%	55 19,9%	72 26,0%	277 25,0%
2	58 20,9%	68 24,5%	83 30,0%	68 24,5%	277 25,0%
3	71 25,5%	74 26,7%	67 24,2%	65 23,5%	277 25,0%
Total	278 100,0%	277 100,0%	277 100,0%	277 100,0%	1.109 100,0%

Et simpelt standard-test (som ved de øvrige tabeller) giver for ovenstående tabel en p-værdi på 16%, dvs. ikke signifikant.

Count ColPct	totdatHOL\$deNovo_i_TFA_Grp				Total
totdatHOL\$Kalvedødpcr_Grp	0	1	2	3	
0	67 24,1%	75 27,1%	70 25,3%	68 24,5%	280 25,2%
1	69 24,8%	71 25,6%	75 27,1%	63 22,7%	278 25,1%
2	68 24,5%	69 24,9%	59 21,3%	79 28,5%	275 24,8%
3	74 26,6%	62 22,4%	73 26,4%	67 24,2%	276 24,9%
Total	278 100,0%	277 100,0%	277 100,0%	277 100,0%	1.109 100,0%

Det sædvanlige test giver her 75%, dvs. ikke signifikant. Så man skal nok være opmærksom på, at den signifikans, som vi fik ved kalvedødelighed overfor i høj grad skyldes en konfundering af Jersey racer. Dvs. at sammenhængen mellem kalvedød og fedtsyreniveau ikke skyldes en direkte årsags-sammenhæng, men i høj grad kan forklares med, at Jersey-besætningerne er anderledes ift. begge faktorer (Jersey ligger højere både på kalvedødelighed og på fedtsyreniveau).

Count ColPct	totdatHOL\$RaceGrp	Total
totdatHOL\$deNovo_i_TFA_Grp	Race1202	
0	278 25,1%	278 25,1%
1	277 25,0%	277 25,0%
2	277 25,0%	277 25,0%
3	277 25,0%	277 25,0%
Total	1.109 100,0%	1.109 100,0%

Denne ovenstående tabel bliver triviell, når der kun er én race.

Konklusion på sammenhæng mellem dødelighed/udsætning og besætningers fedtsyreniveau

Jeg har svært ved at tolke noget entydigt billede af sammenhæng mellem *besætningsstørrelse* og fedtsyreniveau. Og heller ikke entydigt signifikant. Det var så heller ikke rigtig meningen i dette afsnit, fordi jeg mest skulle kigge på dødelighed/udsætning. Så det vil jeg ikke gøre mere ud af.

For *udsætning* er der ikke nogen signifikante sammenhænge – hverken for alle besætninger eller Holstein-besætningerne.

For *kalvedød* ses en signifikant sammenhæng for alle besætninger, men den sammenhæng forsvinder, når vi kun kigger på Holstein-besætninger. Så jeg tænker, at den sammenhæng, vi ser for alle besætninger, blot skyldes at Jersey-besætninger er anderledes i begge faktorer, og at de derfor næppe kan konkludere nogen sammenhæng mellem fedtsyregennemsnit og kalvedødelighed.

Derimod ses der en sammenhæng mellem *kodødelighed* og fedtsyregennemsnit. Særligt når vi kun kigger på Holstein-besætninger er sammenhængen tydelig, men den ses også, når vi betragter alle besætninger samlet. Nemlig at besætninger med lave niveauer af fedtsyregennemsnit har forholdsvis flere besætninger med høj kodødelighed, og på tilsvarende vis har besætninger med høje niveau af fedtsyregennemsnit forholdsvis flere besætninger med lav kodødelighed. Det var også, hvad man måske kunne få en idé om, ved at betragte graferne ovenfor. Eller sagt lidt forenklet: jo højere fedtsyre, jo lave kodødelighed i besætningen.

Bilag og referencer

Bilag

Der refereres til bilagsfiler med følgende navne:

- GruppeSnit.xlsx
- MlkEgenskab.xlsx

Referencer

Data er hentet i "...\\Projekter\\Økologi\\BHB2021\\Hent_BHB_deNovo.R"

Opgørelserne af data er dannet i: "...\\Projekter\\Økologi\\Fedtsyrer2021\\Fedtsyrer_3.R "

STØTTET AF

Promilleafgiftsfonden for landbrug